‘Korte ketens in Overijssel’

25 oktober 2016

Plattelands Ontwikkelings Programma
Regiebureau

provincie Overijssel

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Wie ben ik?

- Studeerde in **Wageningen** in jaren ’80
- Sinds 2001 werkzaam bij **maatschappelijke organisaties**
- Gegrepen door principes **transitiemanagement**
- Mede-oprichter Urgenda; **voedseltransitie aanjagen**
- Koplopers ondersteunen, **beweging creëren**, verbindingen maken, acties uitvoeren

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

De schaal van Kampen

- Brengt **beweging**: advies, concepten, campagnes
- Hulp bij **opschaling**
- **Opschaling, kennisdeling en platform**
  voedseltransitie: masterclass, boek, VOER-cafés

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

VOER-café

VAN DE SCHAAL KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

Programma

15.00 uur:	Welkom en kennismaking
15.25 uur:	Quick scan korte voedselketens in Overijssel
15.50 uur:	Kansen voor de zorgmarkt
16.05 uur:	Korte pitches van Overijsselse initiatieven
16.15 uur:	**Pauze**
16.35 uur:	Talkshow: de volgende stap
17.30 uur:	**Netwerken en eten**
18.30 uur:	Uiteen in drie workshops
19.30 uur:	Oogst van de dag

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

Wie zijn jullie?

- **Haak aan bij iemand uit je eigen groep**
- **Wissel uit:**

✓ **hoe heet je**

✓ **waar kom je vandaan?**

✓ **wat doe jij in de korte keten?**

✓ **waar heb je behoefte aan?**

- **Haak aan bij iemand uit een andere groep**

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

Voedseltransitie

- Een **radicale verandering in consumptie en productie**
- Niet: een **beetje verduurzamen**
- Wel: **nieuwe ketens** ontwerpen, ruimte voor innovatie
- Minder dierlijk, **meer plantaardig**, gezond eten, minder bewerkt voedsel, geen verspilling

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Nederland kantelt

Mensen gaan zich anders organiseren:

- Eigen **energie** opwekken
- **Auto's** delen
- Samen **zonnepanelen** inkopen
- Samen **voedsel** inkopen, thuisrestaurants
- **Gereedschap** delen
- Crowdfunding, een burger-**bank**

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

Waarom korte ketens?

- Vertrouwen terug in de voedselketen
- Autonomie: we doen t lekker zelf
- Consument krijgt vers & goedkoop
- Boer krijgt goede/stabiele prijs & feedback
- Sociale component: gezelligheid
- Verschuiving machtsevenwicht in de keten

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

Initiatieven in Overijssel

- Erfverkoop bij boeren (ruim 80) – veel veehouderij
- Boeren coöperaties (een paar)
- Markten (een paar) / horeca
- Winkels
- Kratten/streekboxen/webwinkels
- Consumentencollectieven
- Stadsboerderijen, CSA's
- Nieuwe initiatieven van producenten
- Platforms / overigen

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Erfverkoop

biologische schapenmelkerij
DE VREUGDEHOEVE
BIJ DE VREUGDERIJKER WAARD

- 200 schapen
- 2012 doorstart op nieuwe locatie, kansen:
  - Open stal, Schapentheater, Informatiepunt Natuurmonumenten, koffie- en theeschenkerij, restaurant, terras, speelweide
  - Boerderijwinkel: eigen melk, kefir, yoghurt, kaas, halloumi, kwark, ijs.

DE SCHAAL VAN DE KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Erfverkoop

Kleinlangevelsloo
Biologisch made easy!

- Grasgevoerd melkvee
  en waterbuffels voor vlees
- Rauwe melk

- Biologische supermarkt in het bos (met eigen en andere lokale en regionale producten)
- Kaasmakerij voor paneer –
  ook levering aan biologische groothandels
- Webshop met bezorgservice in Salland
- Beste biologische boerderijwinkel 2016

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

- Sinds 2015 teelt van ‘oergroente’ in kassen Dalfsen
- Bodemleven belangrijk: behandeld met Effectieve Micororganismen en bevloeiing met ‘oerwater’ (leidingwater geleid door vitaliser)
- Winkel met eigen groenten en van andere telers, vitalisers, oertuintjes
- Levert oergroenten aan horeca, o.a. Librije

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Erfverkoop

ASPERGEBOERDERIJ
HET NIJENHUIS
DIFFELEN

- Asperge- en aardbeienteelt
- Boerderijwinkel met eigen en andere streekproducten
- Aardbeien-automaat
- Kookstudio
- Soepen en salades voor horeca en particulieren

VAN DE SCHAAL KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Boeren-coöperaties

- Landelijke organisatie, biologische vleesboeren, waarvan 12 in Overijssel
- Bijvoorbeeld:
- Oud-hollandse rassen
- Minsten 25% areaal is natuurgrond/landschapselementen
- Samenwerking met natuurbeheerders
- Soms erfverkoop/webwinkel, soms via supermarkt

Natuur boeren

Oud Hollandse RUNDERRASSEN van natuurboeren

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

Boeren-coöperaties

- 14 biologische boeren in Noordoostpolder
- Leveren gezamenlijk direct aan consument (voedselcoöperaties, groenteclubs)
- Maar ook aan winkels, aan horeca, markten, alles redelijk ‘in de buurt’
- Dus ook afzet in Overijssel

Boeren-coöperaties

- Samenwerking van bewoners, ondernemers en belangenorganisaties
- Dorpen en landelijk gebied IJsseldelta: buitengebied gemeenten Zwolle, Kampen en Zwartewaterland
  & Nationaal Landschap Ijsseldelta
- Samenwerking melkveehouders:

Kringlooplandbouw en regionale afzet

Gebiedscoöperatie IJsseldelta

Samenwerken aan een sterke IJsseldelta

Agro & Food
Recreatie & Toerisme
Natuur & Landschap
Duurzaamheid
Uw idee

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Markten/Horeca

- Sinds 2009: eerste zaterdag van de maand in Delden
- Ambachtelijk, lekker, rechtstreeks van de boer
- Ca. 35 deelnemers, waarvan velen ook erfverkoop of en/of webwinkel hebben
- Groente, fruit, vlees (zelfs buffalo), wild (ook edelhert), vis, bier, shiitakes, wijn, cider, brood, chutneys, kaas, ijs, eieren, meel, pasta, honing, mosterd, walnootolie, vlierproducten

DE SCHAAL VAN DE KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Markten/Horeca

FOOD DOCK DEVENTER

- Eerste foodhal van Oost-Nederland, in graansilo uit 1923, in havenkwartier Deventer
- Eigenzinnig podium voor (vaak startende) ondernemers met passie voor voedsel
- Nu 12 vaste keukens en ca. 10 wisselende ‘gasten’
- Afhalen bij stands, opeten in centrale ruimte
- Puur & eerlijk, maar ook regionaal?

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Horeca

Restaurant de Mandaryn

RESTAURANT DE MANDARIJN | ZWOLLE

TWENTSE BIERBROUWERIJ PROEFLOKAAL

ETEN DRINKEN FEESTEN

de dames van Hotel-Restaurant de Jonge GIETHOORN

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging

De

Winkels

- Landelijke coöperatie van samenwerkende boeren met boerderijwinkel, vaak ook recreatieve activiteiten
- Zo'n 100 winkels in heel Nederland
- Eigen producten, en andere streekproducten, aangevuld met producten uit andere regio's
- In Overijssel 5 winkels, o.a.:
  - de Maathoeve in Heeten (ook streekmaaltijden)
  - De Knapenvelder in Raalte (tevens rustpunt)
  - De Huppe in Zwolle (tevens zorgboerderij)

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Winkels

't Vershuus
Boerderijwinkel Ruinen

- Nieuw geopende winkel (april 2016) met:
  - Kip en kalkoen van pluimveeboerderij Laarman
  - Groente, fruit en aardappels van De Fruitschuur
  - Boerenkaas van fam. Schoonvelde

DE SCHAAL VAN DE KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Winkels

- De Boerderijwinkel in Ommen/Vechtdal
- “We zijn gewoon begonnen” (2004)
- Gezamenlijke winkel van:
  - IJsboerderij De Meulenhorst
  - Bierbrouwerij De Pauw
  - Pluimveebedrijf Schuttert
  - Heileuver (kaas)
  - De Varsenerhof (wijn)
  - Tuinderij van der Kolk

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Winkels

- Delicatessenwinkel in Zwolle, met ook veel streekproducten
- Ook webwinkel, met alleen maar streekproducten
- Blogt en facebookt erop los, zet lokale producenten in de schijnwerpers

Kratten/streekboxen/web winkels

- Maaltijdbox met ingrediënten uit de regio (Salland, Vechtdal, IJsseldelta)
- Ook losse verkoop (webwinkel)
- 13 aangesloten boeren/leveranciers
- Werkt met afhaalpunten
- Raalter onderneming van het jaar 2016

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Kratten/streekboxen/webwinkels

- Webwinkel met producten van boeren die volgens het Pure Graze concept werken
- Lam, rund, varken, kip, kaas
- Advies aan boeren & verkoop van ‘saladebuffetten’ voor dieren

Kratten/streekboxen/web winkels

- ‘Streekkruidenier’
- Webwinkel voor biologische boodschappen van dichtbij in omgeving Deventer (tuinderijen en vlees- en zuivelboeren in Overijssel en Gelderland)
- Levering aan huis 1 x per week
- Ook kruidenierswaren

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Kratten/streekboxen/webwinkels

koeien
van jelle

- 22 Lakevelderkoeien in buurtschap Twekkelo
- Jelle Hidma: voormalig cameraman, roer om, aan de slag met agrarische achtergrond
- Vlees in pakketten te bestellen via internet

DE SCHAAL VAN DE KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Kratten/streekboxen/ webwinkels

- Biologisch tuinbouwbedrijf in Singraven (Denekamp)
- Webwinkel en groentepakketten van eigen groenten via afhaalpunten
- Ook verkoop aan huis – 2 dgn per week

Kratten/streekboxen/ webwinkels

- Biologische rundvleesbox aan huis bezorgd
- Vlees van dubbeldoelkoeien (Vleckfieh)
  - Grazen‘s zomers in stadsrand Zwolle (buitengebied ‘De Tippe’)
  - Winter naar veehouder in Friesland
- ‘Nieuwe boeren’: Remco en Christie Sluiter. Wonen in wijk Stadshagen in Zwolle, roer om.
- Staan voor verbinding stad en platteland. De Tippe biologisch beheerd, ook toegankelijk voor de wijk met natuurpad.

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Consumentencollectieven

- NME-centrum in Deventer i.s.m. www.alleszelfmaken.nl (Anouk Stokhof - de Leeuw)
- Organiseert sessies om mensen op weg te helpen met opstarten van een voedselcoöperatie
- 28 oktober eerste x (in Fooddock), daarna nog 9 sessies in Salland
- Mogelijk met steun van Rabobank Coöperatiefonds

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Stadsboerderijen - CSA

De Zwolse Stadslanderijen

- Nieuw project
- Sinds maart 2016 proefvlak van ca. 32 hectare (voorlopig niet voor woningbouw gebruikt) in gebruik voor eerlijke voedselproductie (door Aver Heino en boerderij Overesch)
- Tegelijkertijd herstel landschap en natuur
- Partners: Rabobank IJsseldelta, BPD Ontwikkeling, Landschap Overijssel, Warmonderhof Dronten, Gemeente Zwolle, Provincie Overijssel
- DE SCHAAL VAN KAMPEN zet de voedselketen in beweging

Stadsboerderijen - CSA

Hof van Twello

- Unieke bezoekboerderij
- Camping, winkel, horeca, feesten en partijen
- Groente- en fruitteelt op 12 hectare
- Een van de eersten in Nederland
- Eetbare planten en bloemen
- Onderzoek nieuwe gewassen

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Stadsboerderijen - CSA

Stichting Stadslandbouw Hof van Twente

- In voormalige stadskwekerij in Goor
- Ook sociale doelen
- Benutten van openbaar groen voor voedselproductie
- Start 2014 (opknappen), 2015 eerste aardappeloogst
- Project van Stimuland

VAN DE SCHAAL KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Stadsboerderijen - CSA

Boer Pelleboer

- Locatie Polderzicht (Mastenbroek)
  - Biologische natuurboerderij met melkvee: ‘Red-de-Rijke-Weide-Kaas’; uitkijkpost voor weidevogels; beleefboerderij (uitjes)
- Locatie Stadszicht (wijk Stadshagen - Zwolle)
  - Moestuinen, smultuinen, kippen, boerderijwinkeltje
- 3 boeren, 21 hulpboeren
  (vrijwilligers, zorgvragers)

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Producenteninitiatieven Piggy's Palace

- Nieuw concept varkenshouderij:
  - Huisvesting milieu- en diervriendelijk, buiten in landschap passend bij behoeften varken, ingepast in het Sallandse Landschap.
  - Naast de eerste behoeften is er een hooiberg, weide, modderpoel, biggenbar en 'smaakkeuken' met bijbehorende smaakakkers.
  - PiPaPorc vlees via www.OKvlees.nl en aan regionale winkels en horeca

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Producenteninitiatieven

- Onderdeel van Landbouwbedrijf Laarbrug te Ommen, voorheen rundveehouderij
- Graanproductie niet persé rendabel, daarom:
- Verwerkt graan zelf tot producten voor eindgebruiker
- Gerst, haver, spelt, tarwe, rogge, oerspelt
- I.s.m. bakkerijen o.a. “Vechtdal-Speltpasta”

DE SCHAAL VAN DE KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Producenteninitiatieven

Vrijloopzuivel

- Initiatief van Weerribbenzuivel, samen met 2 andere boeren
- 50 vrije uitloopstallen in heel Nederland
- Beter voor welzijn, gezondheid en milieu
- Plan tot aparte vermarkting van melk/zuivelproducten uit vrijloopstallen

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Platforms / Overigen

Stichting Eetbaar Olst-Wijhe

TWENTSE
STREEKPRODUCTEN
organisatie

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Vechtdal
PRODUCTEN
kijken
ruiken
proeven
beleven

Platforms / Overigen

Salland Boert Bewust

LTO NOORD AFDELING SALLAND

Stichting Land & Keuken

BOER AAN TAFEL

VAN DE SCHAAL KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

OOST BEST FOOD

Omslagpunt?

- Moeilijk te zeggen hoe groot beweging/omzet nu is
- Reguliere supermarkten doen alles om klanten te houden
- Wildgroei aan versmarkten, foodhallen, coöperaties
- Kans voor boeren: nieuwe verbindingen, vertrouwen
- Kans voor regionale economie: werkgelegenheid, innovatie
- Maar ook: veel initiatiefnemers hebben t moeilijk: Rechtstreex, Landwaard, PuurLokaal

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Knelpunten bij opschaling

- Logistiek/distributie
- Marketing
- veel werk voor kleine volumes
- Prijs: kan het uit?
- Nog weinig samenwerking tussen initiatieven onderling
- Marketing: waar vind je klanten en hoe houd je ze?

DE SCHAAL VAN KAMPEN
zet de voedselketen in beweging

Talkshow: knelpunten en kansen

- Logistiek & distributie
- Marketing: hoe vind en behoud je klanten
- Nieuwe markten: zorg, retail, horeca, catering
- De reguliere supermarkt: kans of no-go
- Samenwerking en concurrentie
- Financiering – hoe maak je schaalsprong?
- Rol van de overheid (steun, klant, regels), POP3

DE SCHAAL VAN KAMPEN

zet de voedselketen in beweging